

a "őretoi" helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

2020. március 7.

IV. évfolyam 10. szám

5 Partmann Tibor,
Csikós Szilvia
és Simek Valéria versei

6 Cholnoky Viktor
a koleráról

8 Vöröskéry Dóra
meséje

a hidegvér és
a tiszta köröm
egészen biztos
két védekező mód
a kolera ellen

vezérvess

Juhász Gyula

Új szövetség

Mint Izaiás prófétádnak
Ajkat tüzes szénnel jelölted,
Égő szened lett vágy és bánat,
Uram, így állok már előtted!

Jó volt Uram, az égető szén,
Amelytől ajkam és a lelkem
Hirdette, mily acél a törvény
A szívben és a végtelenben.

Most új az ajkam és a lelkem
S így állok én vígan előtted
S téged dalolok a jelenben
És benned látom a jövőket.

A múlt tüzéből már kiforrott
A múlhatatlan érc: a lélek
S látom: bús vágyam angyalod volt
S szerelmem áldás és dicséret.

Az élet peremén (illusztráció Fodor Veronika *Legendák a Pannónia gőzhajóiról* című könyvéből, Holnap Kiadó, 2016)

portré

De én úgy szeretnék még imádkozni!

„Ezen a földön születtem, szívem-lelkem gyökere annyira ezen a földön él, hogy itt maradok köztetek, és veletek fogom átélni a rossz napokat is [...] Egyet kérek tőletek: Szívünk-lelkünk nagy kincsét, nemzeti öntudatunkat és Krisztus Urunkba vetett hitünket ne tévesszük szem elől egy pillanatra sem” – Esterházy János utolsó üzenete a felvidéki magyarokhoz.

Gróf Esterházy János 1901. március 14-én született Nyitraújlakon. Főnemesi családból származott, ötezer holdnyi birtokuk volt. Iskoláit Budapesten végezte, kereskedelmi akadémiára járt, majd megmaradt földjein gazdálkodott – a trianoni békét követő csehszlovák földreformnak „hála” ugyanis a család birtokainak kilenczetedét elveszítette. Rögtön az országvesztés után kezdte közéleti tevékenységét, fellépett a magyarok elnyomásáért is küzdő csehszlovákizmus ellen.

1932-ben lett az Országos Keresztényszocialista Párt (OKSZP) elnöke. Követelte az önrendelkezést, Szlovenszko és Ruszinszko (a

szlovák és ruszin országrész) autonómiáját, nemzeti, vallási és kulturális téren pedig előrelépéseket sürgetett. 1935-ben Kassa és környéke parlamenti képviselőjeként bekerült a csehszlovák parlamentbe. „Akaratunk ellenére odacsatoltak Csehszlovákiához, követeljük, hogy a csehszlovák kormány teljes körben tisztelje a mi kisebbségi, nyelvi, kulturális és gazdasági jogainkat” – mondta első parlamenti beszédében, emellett pedig Szlovákia autonómiájáért továbbra is kiállt. Ugyanebben az évben a magyar pártok Edvard Benešre adták voksukat a parlamentben, ezzel pedig az elnöki székbe segítették a később

dekrétumairól elhíresült szovjetbarát politikust. Beneš egyébként megígérte a magyar pártoknak, hogy képviselni és támogatni fogja beadványaikat, azonban nem tartotta be a szavát. Érdekes, hogy egy évtizeddel később, amikor az Esterházy-birtokot államosították, a csehszlovák hatóságok mindent felforgattak, és az ottlakóktól egy papír után érdeklődtek, amin Beneš szavatolja a nemzeti jogokat (habár ez csak egy levél volt, nem hivatalos dokumentum), azonban legnagyobb bánatukra nem találták meg. Valószínűleg azért nem, mert előttük már a szovjet katonák is kirabolták a birtokot.

1936-ban egyesült a két magyar formáció, az OKSZP és a Magyar Nemzeti Párt, a szövetség elnöke pedig Esterházy János lett. Ugyanebben az évben Beneš miniszteri posztot ajánlott fel a grófnak, aki elutasította, mondván, előbb a csehszlovák kormánynak kell olyan intézkedéseket hoznia, amelyekkel kiérdemli a magyarság bizalmát.

1938-ban nagyot fordult a világ. Esterházy folyamatosan küzdött és szót emelt a magyarság jogaiért, a prágai magyar képviselőkkel megalapították a Magyar Nemzeti Tanácsot, amely a csehszlovákiai magyarság életét hivatott irányítani. Novemberben aztán aláírták a bécsi döntést, amelynek értelmében a túlnyomórészt magyar lakta területek visszatértek Magyarországhoz. Esterházy János – Kassa átadásakor – bejelentette, hogy a nyolcvanezer

magyarral együtt Csehszlovákiában marad, és tovább küzd a jogaiért. A magyar felsőház bársonyszékét – lévén minden felvidéki magyar képviselő automatikusan kapott egy helyet a parlament felsőházában – elutasította. Még ebben az évben elindította az ottmaradt magyarság számára az *Új Hírek* nevű újságot, majd ennek betiltása után a *Magyar Hírlapot*.

„A mi jelünk a kereszt, nem pedig a horogkereszt” Esterházy János következetesen, élete végéig tartotta magát azokhoz az eszmékhez, amelyeket vallott. Üdvözölte Szlovákia önállósodását, ugyanakkor részt vett a lengyel menekültek magyarországi elhelyezésében (Szlovákia szintén hadat üzent Lengyelországnak 1939 szeptemberében), szociális segélyakciókat szervezett rászorulóknak.

szerkesztőségi terepasztal

NŐK

Egy kiváló irodalomtörténész, a két éve elhunyt Rónay László tanár úr, akinek egyetemi előadásain rendszerint még a csilláron is lógtak, egyszer azt a tételt fogalmazta meg hallgatóságának, hogy míg a nagy filozófusok logikája, mint például Arisztotelészé, ha nem is játszi könnyedséggel, de elsajátítható – a nők logikáját nem fogjuk megérteni, amíg csak élünk. Az emberélet útjának (jó esetben) a felénél egyre inkább osztom egykori professzorunk állítását. S bár sokszor gyötört ennek az igazságnak a megtapasztalása, mégiscsak a nők az élet eleven forrásai, nem szabad őket rossz szóval illetnünk.

Óvodás koromban két lányba is szerelmes voltam, ráadásul egyszerre. Még a nevükre is emlékszem. A legverekedősebb fiúval is szembeszálltam egyszer értük. Őket csak az óvónők üthette ki a nyeregből olykor, akit rendszerint meglestünk átöltözés közben Zoli barátommal, ebéd utáni alvást mímeltem.

Az iskolában is halmoztam a plátói szerelmeket, az egyiket ügyet-

lenül még randira is hívtam, egy levelet nyújtottam át neki, hogy a barátom küldi. Napokig terveztem, hogyan fogok rá várni a játszótéren, még a dzsekim színe is megvan, amit aznap viseltem. A lány persze nem jött el, üresen lengtek a hinták a szélben. Egy másik lánnyal kutyát sétáltattam éveken. Olyan volt, mintha a nővérem volna, lelkiözös fejtágításai, azt hiszem, jót tettek akkoriban.

A középiskola alatt ez az egész aztán kezdett komollyá válni. Kétbalkezes maradtam továbbra is, tele gátlással és szenvedéllyel. Az egyik lány Svájcban él, kétyermekes édesanyaként, a másik lány éveken később nekem szült gyermeket. Tőle annyiszor szakadtam el az elmúlt két évtizedben, mint a maguk feleségétől Mikszáth Kálmán és Ferdinandy György együttvéve. Talán mert ő az igazi. Az egyetemi és az utána következő korszakba meg már bele se kezdek.

Nők, akikbe szerelmes voltam, s nők, akik belém voltak szerelmesek... Akiknek a természetét nem tudtam kifürkészni, s akiknek a

Szentmártoni János

szívét én sértettem föl. Mozikba jártunk, vagy épp kétes hírű kocsmák félhomályában osztottam nekik az észet, mintha volna mondanivalóm. Nem figyeltem rájuk eléggé, bennük is a saját szavaim visszhangját kerestem, eltékoztam őket. Meg akartak kapaszkodni bennem, de én csak húztam lefelé őket a mélybe, persze hogy inkább az életet választották. S mire az örvény engem is visszalökött a partra, már szétrajzottak rég.

És akkor még nem szóltam a megtartó nőkről, a Zrínyi Ilonákról, akik még önnön démonaimmal is kénytelenek voltak megküzdni. Édesanya, aki korán elengedte a kezem, nagymama, keresztanya, nővéreim, akik megtartottak a pokol fölött... nem lehetek eléggé hálás nekik. Többüket már eltemettem, egyre árvábban sodródok nélkülük. Ha valamit is létrehoztam, hát értük is tettem. Hogy lásák, nem vagyok olyan reménytelen. Olykor körém sereglenek, élők és holtak, én meg csak ücsörgök köztük szegyenkezve. Kezdetben a gondoskodásukért csak versek-

Szerelmem (illusztráció Fodor Veronika Legendák a Pannónia gőzhajóiról című könyvéből, Holnap Kiadó, 2016)

kel fizethettem, most meg már, ha volna is mit adnom, értéktelen és súlytalan. Egyedül a lányom nem értheti ezt, őt talán még időben észrevettem.

Nők, akikhez közöm volt, s akikhez lehet még, és nők, akikhez nem lesz közöm sohasem – egyként tartsa meg őket az Úr, ahogy engem ők annak idején.

tárca

A LEGSZEBB NŐ A VILÁGON

Van egy lány, akit szeretek, habár sosem látam az arcát. A virágboltban dolgozik az iroda mellett, s ugyanúgy ötkor végez, mint én: mire összepakolok és kiérek az utcára, már ott lépdél előttem, a metró felé tart.

A dereka karcsú, s ringva jár, ahogy a liliom inog, ha rálehel a szél. A haja vörös, természetes vörös, nem az a szemet bántó, már-már lilába hajló árnyalat, amelyre olyan sok nő festi mostanában, hanem aranyló, mint a róka bundája vagy a napfény az őszi lombok között. Kék kabátot és kék kalapot hord, azt a kicsi, sikkes fajtát, amely ma nem divat, és magas szárú csizmát. Néha virágot visz magával, s ilyenkor a szirmok édes illata belevegyül dús hajába, mely rőtáranyszívesként omlik le a vállán.

Ódákat írok hozzá: már egy egész kötetre való összegyűlt. Szonettek, dalok, kötött és

szabad versek, minden, amit csak el lehet képzelni, s mind róla szól, neki dalol, őt kéri és imádják. Leírtam, hogy számomra ő a Nap és a Hold, az egyetlen fény az életben. Remekbe készült rímekkel festettem le, milyen kimondhatatlanul gyönyörű. Elmeséltem neki ezer apró-cseprő eseményt, könyveket, filmeket, érdekességeket, amelyeket az utcán láttam, hangulatokat, amelyek megérintettek, s tudom, ő az egyetlen a világon, aki mindezt megérti.

Persze nem beszéltem vele sosem, még levelet se mertem küldeni. De mindennap, amikor elhagyom az iroda szürke börtönét, a nyomában járok: elsétálunk a virágbolt és a közért előtt, a dohánybolt, a könyvesbolt és a kávézó előtt, le a lépcsőn, végig az aluljárón, fel a másik lépcsőn. A villanyoszlopok dőlve szoktam figyelni, ahogy felszáll a

villamosra, s a tolakodók válla fölött, a poros ablakon át szemmel követem törekény sziluettjét, amíg a villamos el nem ragadja előlem.

Az arcát még sosem láttam, de nem is fogom. Nem hitegetem magam azzal, hogy ha szemtől szemben állnánk, felismerne vagy bármit érezne irántam: úgy nézne át rajtam, mint mindenki más. A többségnek nem sugárzik úgy át csodálatos lelke a teste minden porcikáján, mint neki, hogy hátulról is, ismeretlenül is ragyog, honnan látná hát, ki vagyok s mit érzek iránta?

Sosem fogom látni az arcát vagy hallani a hangját, de nem is kell. Nekem elég az az öt perc séta mindennap, így is tudom, hogy kívül-belül, ahányféleképp csak lehet, ő a legszebb nő a világon.

APRÓ TITKOK

Tizenöt éves voltam, amikor megtudtam, hogy anyámnak második neve is van. Endarietta. Nem hibáztattam, amiért titkolta – ha engem sújtott volna az a balszerencse, hogy Endariettának neveznek, valószínűleg ünnepélyes szertartással elégettem volna a születési anyakönyvi kivonatokat és az összes hivatalos iratokat, aztán szenteltvizet locsoltam volna a hamvakra, sóval hintettem volna be a tűzhelyet, és a továbbiakban letagadtam volna, hogy ilyen név egyáltalán létezik.

Endarietta néiről, akitől anyám a nevet örökölte, csak egy képet láttam: haját szigorú kontyba fogta, fekete ingén féltényérnyi bross pompázott, száját pedig mogorva parabolává görbítette az elégedetlenség. Anyám szerint az ostrom alatt megölt egy orosz katonát – betörte a fejét a csúf ezüstkancsóval, ami a tálalón állt –, de erről nem volt szokás beszélni, mert mindenkit kínosan érintett a gondolat, hogy egy úrinő ilyesmit tehet. Nem hiszem, hogy ez különös lett volna: minden családnak megvannak a kínos kis titkai, melyekről senki nem beszél.

Csupa apróság. Nem sokkal azután mondta el nagyanyám az unokahúga történetét – úgy maradt, mondták akkoriban –, és hogy a fiú végül nem vette el, de az öccse, akit én

csak Gyuri bácsinak ismertem, igen. Persze erről nem beszélünk... Mi értelme lenne felhánytorgatni azokat a régi dolgokat?

Édesanyámnak is volt egy unokanővére, akiről a család régóta hallgatott, s akiről felnőttként tudtam meg, hogy tíz évet töltött börtönben, mert meggyilkolta a férjét és a kisfiát. Véletlenül bukkantam rá egy régi újságcikkben, s láttam, hogy igazán rosszul érintette, amikor rákérdeztem. Visszatértem az újságcikkhez: nem akartam a vérben ázó szőnyeg és a homályos nappali fekete-fehérben is baljós képeivel zaklatni. Egyébként sem tehet róla – senki sem tehet róla, milyenek a rokonai, nem igaz? Különösen az ősök. A gyerekeket még lehet nevelni, de mit tehet az ember az ősökkel azon kívül, hogy hallgat róluk?

Én azonban figyelek, bár kérdezni nem merek. Hallom az elszuttogott szavakat, az elharapott mondatokat. Tudok Alána néni-ről is, akit lógva találtak a saját padlásán. Ő magát, ha valaki épp tudni akarja.

Három héttel ezelőtt hallottam Márton atya ügyéről is, bár ő csak másodunokatestvém – ha engem anyám is csak akkor tudta meg. Rémesen megviselte: mert mindenki bűnös, de hogy gyerekeket is, erre már tényleg gondolni se jó. Csúf történet, de hiába, még a legjobb családokban is előfordulhat.

Beszélni persze nem beszélünk róla: ez nem szalonképes téma, tehát nem emlegetjük. Vannak ilyenek.

A múlt héten, amikor kinyitottam a régi szekrényt a második emeleti gardróbban, egy csontvázat találtam. Női csontváznak tűnt: a kis koponya, a kerek szemüreg s a bordák közé akadt vékony aranylánc nőt sugallt, s még ebben az állapotában is volt benne valami bájos szelídség. Az egyetlen szépséghibája a fogsora: két fogát is fémkorona csúfítja el.

Még nem szóltam róla senkinek. Évának hívom, és alkalmanként, ha úgy érzem, nem tudok magamban tartani valamit, beszélék is hozzá.

Néha még válaszol is. Régi titkokról sutog poros hangján, hosszú évek óta halott emberek tetteiről, és azt mondja, én sem vagyok más.

Biztos vagyok benne, hogy téved.

Reménység fehér lova (illusztráció Tallián Mariann A tűzmadár című könyvéből, Holnap Kiadó, 2017)

portré

Megalapította a szlovákiai magyarság akkori és valaha volt egyetlen független pénzintézetét, a Takarékbank Rt.-t, valamint a Madách Könyvesházat, elindította a Magyar Ház programot, amelynek hála Magyar Házak nyíltak Iglón, Eperjesen, Nyitrán, Bártfán, Pozsonyban és szerte az országban. 1942-ben, a zsidótörvényekről szóló szavazáskor a következőket mondta a törvényhozásban, mikor egyedülként nem szavazta meg azt: „azért nem szavazok a javaslat mellett, hanem ellene, mert mint magyar és keresztény, és mint katolikus a javaslatot istentelennek és embertelennek tartom”. Egy évvel később Szlovákia rágalmozásának vádjával megfosztották parlamenti mandátumától, és fél év börtönbüntetésre ítélték – mindezt azért, mert azt mondta, az önálló szlovák állam egy nagy svindli. A háború alatt százával segítette a zsidókat és az olyan szlovákokat és cseheket, akiket üldözött az államhatalom. Nyitraúj-laki házában üldözötteket bújtatott. 1944-ben Budapesten fogták el a nyilasok, és kényszerítették, hogy lemondjon pártvezetői tisztségéről, ezután visszatérhetett Pozsonyba. Itt pártja ismét megválasztotta elnökének. A Gestapo is körözte, azonban nem volt hajlandó elmene-külni az országból.

Új idők – régi szelek

Pozsony szovjet megszállásakor letartóztatták, majd két hét után szabadon engedték. Ezután Gustáv Husákhhoz, az ideiglenes szlovák kormány vezetőjéhez ment tárgyalni a felvidéki magyarság sorsáról, az irodában azonban letartóztatták és átadták a szovjet titkosszolgálatnak. 1945. július 24-én indult a transzport Moszkvába, az internált politikusoknak pedig sikerült egy cédulát kidobniuk a vonatból: „Esterházy Jánost és társait a régi csehszlovákiai Magyar Pártból, (sic!) Moszkvába deportálják. Magyarok, mentsetek meg bennünket!” A grófot kínzásoknak vetették

alá, éhezették, szomjaztatták, majd mikor nem tudták megtörni, a családjával kezdték zsarolni. 684 óra vattatás eredményeként, miután a családjával zsarolták, vallott: „1. a párt fasiszta szervezet volt, 2. hogy fegyveres ellenállást szerveztem az orosz ellen és 3. együttműködtem az angolokkal a háború alatt!” 1946. április 24-én kihirdették az ítéletet: tíz év kényszermunka. Az északi sarkkörre vitték, koncentrációs táborba, útközben fogolytársai mindenét elrabolták, egy katonakabátban érkezett Szibériába. Kubikosz munkára osztották be, azonban a kiállt kínok miatt képtelen volt dolgozni, az orvos eltiltotta a nehéz fizikai munkától. Ezután gombokat varrt egyenruhákra, itt megsérült a keze, és kórházba került. Az ottani porcelángyárba kérte magát, csiszolta az ólomtartalmú glazúrt, amitől ólommérgezés és tüdőbajta kapott. 1947. szeptember 16-án távollétében, tanúk és bizonyítási eljárás nélkül kötél általi halálra és teljes vagyonekzabásra ítélték a köztársaság szétveréséért és a fasiszta kiszolgálásáért. „Az agyonlövés általában a becsületesek részére kijáró halálnemnek számít, a bírósági eljárás során azonban nem merültek fel olyan körülmények, amely a halálbüntetés végrehajtásának ilyen módját EJ. részére indokoltá tennék” – írták a halálos ítélet indoklásában.

Otthon, börtönben

A szovjet hatóságok végül 1949-ben kiadták a csehszlovákoknak, azonban egy adminisztrációs hiba folytán nem lehetett azonnal felakasztani a grófot, mert a periratban maradt elküldetlenül az Esterházy Jánost védő ügyvédnök kegyelmi kérvénye, és meg kellett várni, hogy az elnök hogyan dönt az ügyben. A család tagjai időközben mindent megtettek, hogy kegyelemben részesüljön, Vavro Šrobár miniszternél is jártak. Mikor az öregúrnak vázolták a helyzetet, az izgalom és a közbenjáró Prisender Emil, a csa-

lád jó barátja nem túl jó szlovák nyelvtudása miatt az öregúr így válaszolt: „Beszéljen mágyarul, mert semmit nem értem!” A miniszter azonnal a kormány tagjaira támadt. „Te gyilkos! Nem eleget gyilkoltál már! Még a hullát is fel akarod akasztani?” Šrobár közbenjárására a köztársasági elnök kegyelemből életfogytiglanra változtatta Esterházy büntetését. A gróf, mikor hírül vette, a következőt jegyezte naplójába: „No majd meglátjuk!”

Esterházyt ezután folyamatosan küldöztették Illava, Lipótvár és Mírov börtönei között. Vavro Šrobár 1950. december 6-án meghalt, így már senki nem képviselte Esterházy érdekeit a kormányzatban. A kegyelmi kérvényekre általában nem reagáltak, vagy megüzenték, hogy nem tudnak mit tenni, más az illetékes hivatal, oda írjanak. Az persze egy másik hivatalba irányította a családot, így egy kilátástalan folyamat kezdődött.

Klement Gottwald köztársasági elnök 1953. március 14-én meghalt. Lenin mintájára Prágában is létrehoztak egy mauzóleumot, azonban hat év után a test bomlani kezdett, így gyorsan elhantolták Gottwaldot. Utódja, Antonín Zápotocký – majdnem – általános amnesztiát hirdetett, ami azonban a grófokat nem érintette, így Esterházy börtönben maradt. „A kegyelem megadása nem irgalmassági aktus, hanem egy olyan rendelet, mely akkor adható ki, ha a börtönbüntetés elérte átnevelési célját” – írták.

A börtönviszonyok hatására betegsége egyre jobban eluralkodott a grófon, börtöne válogatta, hogy beengedték-e a család által – feketén beszerzett – gyógyszereket, vagy sem. Leveleit már csak szlovákul írhatta, rabtársaiiban viszont tartotta a lelket. 1955-ben, Csehszlovákia felszabadulásának tizedik évfordulója alkalmából az amnesztiának hála börtönbüntetését 25 évre mérsékeltek, azonban ebbe nem számolták bele a Szovjetunióban eltöltött éveket.

Esterházy János

Forrás: Wikipédia

Lelkileg élt, fizikailag viszont haladoklott. „Rabtartói persze örültek volna, ha minél előbb bevégzi, mert kellemetlen volt a számukra, hogy még mindig él, de ő csodálatosan sokáig bírta” – írta róla egy fogolytársa, Anton Adamek.

„Ha nem irgalmaznak az élőnek, bizonyára a holtak sem fognak”

A magyar események 1956 őszén először feltűzték, majd teljesen letörték a grófot. Utolsó napjaiban kérte, szállítsák át a nyitrai börtönbe, hogy szülőföldjén halhasson meg. Kérésének nem tettek eleget.

1957. március 8-án Esterházy János, a 7832-es rabszám birtokosa meghalt a mírovi várbörtönben. Holttestét családja kérése ellenére – vagy éppen azért – nem adták ki, testét elhamvasztották, majd urnáját a börtönben helyezték el. Földi maradványait végül 2017-ben helyezték el Alsóbodokon, a Szent Kereszt felmagasztalása kápolnában, addig az a hír járta, hogy a hamvak elvesztek.

Esterházy János több rabtársa visszaemlékezésében felbukkan. Amikor kiderült, hogy elkapta a tuberkolózist, nem akarta használni cellájuk egyetlen poharát, újat pedig nem kaptak, így három napig nem ivott. A börtönben rengeteget imádkozott, sokat gúnyolták is emiatt, illetve papnak nézték – a börtönőrök nem értették, hogy imádkozhat ennyit olyasvalaki, aki nem pap. Az ostyát a börtönben sütötték meg – a szakács hathatós segítségével –, szőlőlevet is vele együttműködve erjesztettek. Gyakran misétek titokban a bentlétők, ilyenkor a börtönőrök filcet húztak a talpukra, hogy minél váratlanabban tudjanak rajtuk ütni. Általában magánzárka volt a résztvevők jutalma.

Esterházy a börtönben nem vagy csak keveset beszélt magáról. Sorsát belenyugvással kezelte, ez pedig erőt adott rabtársainak. Okította, a gulágon még rendre is utasította őket, hogy ne „vásároljanak” kenyérszeletekkel nőket egy-egy éjjelre.

„De én úgy szeretnék még imádkozni!” – sóhajtotta halála előtt. A szlovák és a nemzetközi jog alapján máig háborús bűnös, alig néhány szobra áll Szlovákiában. Mindezek ellenére tavaly márciusban Krakóban megkezdődött a mártír gróf boldoggá avatása. Élete és szenvedéstörténete megtestesíti a felvidéki magyarság második világháború utáni meghurcoltatását, emlékezete, jogi státusa pedig azt, hogy ezek a rendelkezések máig a szlovák jogrend részét képezik, ami alapján minden szlovákiai magyar háborús bűnös. Ahogy a gróf is.

Várakozás (illusztráció Boldizsár Ildikó Az igazi karácsony című könyvéből, Kolibri Kiadó, 2017)

KEGYELEM

Döme Zsuzsa

Napok óta vele volt, bármerre ment, bármit tett, mindenüvé elkísérte, fogva tartotta a réges-régi, gyönyörű dallam, sehogyan sem tudott szabadulni tőle. Halkan dudorászta, fogai közt zümmögte, egy-két sorát fennhangon el-elénekelgette.

*Kossuth a Batthyány
Slobodu nám dali,
Nech im pán Boh dopomáha
V tom uhorskom kraji.*

*V tom uhorskom kraji
Tambur vybubnuje,
Ze nám Kossuth s Batthánym
Slobodu daruje.*

Üdítően hatott rá a szép népdal, ahogy dúdolgatta, megmelegedett tőle a lelke. Ha szlovákul szól is, végső soron magyar ének volt ez a javából: a magyarság dicsőséges forradalmának legnagyobbjait, Kossuth Lajost és gróf Batthyány Lajost dicsőítette.

Sokat imádkozott. Igét mormolt, ha nem kulcsolhatta imára fagytól elgémberedett kezét, mert csákányt kellett vele markolnia, s Istenhez menekült akkor is, amikor úgy érezte, nincs tovább.

– Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek szent anyja, imádkozzál éretünk, bűnösökért most és halálunk óráján, ámen.

A gyakorta mondott zsoltárok helyett ismét felzengett, tovább élt benne ez a mélyen a zsigereiben, tudatalattijában élő, földijeitől sokszor hallott ének. A dallam, versezet ugyanúgy szólt hozzá, mintha magyarul hangzott volna.

*Kossuth a Batthyány
Slobodu nám dali...*

Jókor kerítette hatalmába a népdal, legalább számúzta kis időre a fejében kavargó, mélyre elraktározott, gyakran fel-felelevenített szónoklatokat.

Amióta elítélték, egyfolytában védőbeszégeket fogalmaz kénszermunkán sínylődő rabtársai, az elhurcolt zsidók vagy a szlovenszkói magyarok érdekében... Egyre-másra azon kapja magát, hogy gondolatban beszédeket, cikkekét ír, parlamenti felszólalásra, előadásra, vádbeszédre, vitára készül. Magában érveket sorakoztat fel, koholt vádak ellen tiltakozik, cáfol, bizonyít, rávilágít az igazságtalanságokra és a visszasságokra. A jogra, a józan észre, az emberségre, a történelmi hagyományokra és a törvényességre hivatkozik, felhívja a figyelmet az autonómia csorbításának következményeire. Hiszi, eljön az idő, amikor mindezt egyszer majd hangosan is elmondhatja. Idejét eltölti, önmagát leköti, memóriáját edzi addig is ezekkel a logikus belső beszédekkel, amelyeket csak néha szakít félbe egy-egy fohással, imával – vagy most ezzel a kis dallal.

*Ze nám Kossuth s Batthánym
Slobodu daruje.*

Álmodni mindig magyarul álmodott. Otthon járt ilyenkor, gyermekévei színhelyén. Zöldellő réten fogócskáltak, sárból gyúrt golyóval és bogáncssal dobálóztak, szénakazal körül bújócskáltak, török ellen hadakoztak, összeverekedtek és

kibékültek, egymás nyelvén mondogták, versiket mondogattak, énekelgettek a falubeli gyerekek. Őnáluk szlovákul folyt a játék, de ha magyarra terelődött a szó, értették azt is mindannyian. A dallam hasonló, a sors közös, a szabadság korlátlan, a játék izgalmas, a barátság szép volt. Az óslakos szlovákok, németek, magyarok és ruszinok évszázadok óta jó szomszédként élték békés napjaikat.

A családi örökségre, egykori javaira, földjeire nem gondolt, birtokai után nem vágyódott. Szabadsága megszűntével semmivé foszlott tulajdonostudata. A régi park az ősi fákkal, a család ötezer holdja olybá tűnt számára, mintha soha nem is létezett volna. A földet már rég nem holdban – megemelő súlyként mérte, latolgatva, hogy a fagyos talajból hány lapátnyit kell még megmozgatnia. A határ sem a saját földjei határát jelezte; a határ számára a gyalog megteendő több kilométernyi út volt, amelyet hajnali és esti szürkületben, munkába induláskor és a kénszermunka végeztével erőltetett menetben kellett megtennie.

Reggeltől estig zokszó nélkül robotolt a dermesztő hidegben. Izmai megerősödtek, finom munkához, íráshoz szokott úri keze megkeményedett, tenyere, mely eleinte véhólyagokkal volt tele, megkérgesedett. A silány táborigi koszt ellenére kénytelen-kelletlen megedződött: nem gondolta volna, hogy ennyi mindent kibír.

Szívósna hitte magát, de hetek óta érezte: fogytán az ereje. Csontjaiba beette magát a dermesztő hideg. Éjszakánként melengető napsütésről álmodott.

A faluját övező gyalogutakra és ösvényekre, a szénaillatra, a hazai ízekre emlékezett, amikor hazagondolt. Ha hajnalok hajnalán szlovák szó ébreszti, otthon érezte volna magát; sajátjának tartotta azt is.

De nem szlovák, nem is magyar szó süvített bele az éjszakától alig búcsúzó virradatba.

– Esterházy! Igtyí szamnoj!
A gyalulatlan, vékony deszkából összetakolt paprics recsenve hajlott meg alatta az első hirtelen mozdulatra. Dideregve, sietősen bújott ki a vackából, igyekezett, hogy minél kevesebb ideje legyen a metsző hidegnek még jobban a csontjaiba vájnia magát. A feje alá gyúrt, párnául szolgáló kopott kabát alól kikandikáló cirill betűs újságpapírt gyakorlottan tekerte lábfejeére. Ez volt az első, amit a táborban megtanult: a kapca a ruházatnál is fontosabb, a lábat melegen kell tartani.

– Bizstro! Bizstro, bizstro!
Az orosz nem mozdul mellőle. Kiszolgálja, soványka reggelijét a helyébe hozza. Elárulták volna a baraktársak, hogy napok óta lázas?

Megborotválkozhat. Tükröt is kap. Madárijesztőnek látszó, sovány, égő szemű ember néz vele farkasszemmel. Remegő kezével ügyetlenül kezeli a beretvát.

– Gatóv – szól végül. S mivel az orosz barátságosan nézi, bátortalanul rákérdez:

– Sto szlucsilosz? Mi történt?

– Domój! – kacsint az orosz.

Elszédült.

Gróf Esterházy János szobra Budapesten, a Gesztenyes-kertben (Nagy János alkotása) Forrás: Esterhazyjanos.eu

A váratlan hír olyan hevesen dobogtatta meg a szívét, hogy a veríték is kiverte. Lába elgyengült, maradék ereje elszállt, mindkét kezével meg kellett támasztania a falat. Amíg robotra hívta a vezényszó, legyengült szervezete hősiesen vette fel a harcot a tagjaira nehezű ólmos fáradsággal, most azonban, hogy tudata révén a teste is megnesztele, a hátralévő nyolc évet nem idegen, hanem hazai földön kell letöltenie, a hirtelen örömtől esztelen, kiszámíthatatlan, vad tiltakozásba kezdett.

Haza?
Lujza néne lejárhatta a lábát, hogy ezt elintézte.

Messziről intett búcsút a többieknek. Sokáig nézett a vánszorgó csapat után, egészen addig, amíg társai apró pontoknak nem látszottak a hólepte, végtelen mezőn. Akkor maradék erejével tett néhány lépést, hogy a darabka barna, kőkemény kenyeret, amelyet útravalóul nyomott markába az orosz, a rabok taposta gyalogútra helyezze egy kő alá. Jól jár, aki megtalálja, ő maga meg majd otthon jóllakik.

De hogy kerül ide már megint ez a benne duruzsoló ének, miért nem tudt tőle szabadulni?

*Kossuth és Batthyány
szabadságot szerze
Légyen Isten oltalmukra
Magyarhonban szerte.*

Hej, de messze járt, milyen nagy utat tett meg ez a mieinkről szóló kis dalocska! Magyarok lakta földön, szlovák nyelven született, de megjárta a Szovjetuniót is. Ez volt az utolsó gondolata.

Ott talált rá az orosz a kő mellett.

Beszédfoszlányok. Üvegcsék. Klór- és mérszag. Óvatos, puha léptek. Alvás. Zuhanásszerű, mély.

Fehérség öleli át. Egymásba olvadnak napszakok, nevek. Évszáz-

mok, arcok, képek kavarnak a fejében, szlovák, német, magyar dallamok kúsznak egymásba a tudatában. Mintha ágya körül többen is állnának. Mintha kérdeztek volna valamit...

Napok, hetek telnek el.

Egyszer csak hallja, amint az éjszakai szolgálatot teljesítő vékonyka ápolónő azt mondja hajnalban a váltótársának:

– Szibériából hozták haza. Ott volt kénszermunkatáborban. Beletelik egy kis időbe, amíg újra ember lesz belőle.

A másik ápolónő szép magyar nyelven így válaszol:

– Majd csak felépül Isten áldásával. Bár, ha ő az, akinek mondják, gróf Esterházy János, nincs sok esélye. Távollétében kötél általi halálra ítélték.

– Én azt hallottam, kegyelmet kaptott.

– Adná az ég, hogy így legyen!
Csend borul a rabkórházra.

Napok múlva frissen, vidáman arra ébred: megint fülebe cseng az orosz földön utójára dudorászgatott szlovák népdal.

*Kossuth és Batthyány
Szabadságot szerze,
Légyen Isten oltalmukra
Magyarhonban szerte.*

*Magyarhonban szerte
Ki is doboltatott,
Hogy Kossuth s Batthyány nekünk
Szabadságot adott.*

Ez az ének térítette magához. A szlovákról önkéntelenül magyarra fordított szövegről tudatosul benne: eszméleténél van.

– Add vissza, Uram, a régi hitet, hogy itthon erős lehessen – így végezte aznap imádságát.

A kegyetlen kegyelmet – hogy büntetését életfogytiglanra vál-

toztatták – fegyelmezetten vette tudomásul. Azt gondolta, hogy a szibériai kénszermunkatáborhoz képest hazai földön áldás lesz a rabság is.

Tévedett. Mintha csak érte versenyeztek volna, a csehszlovákiai börtönök kapui sorra nyíltak meg előtte. Független gondolkodása, erkölcsi szilárdsága miatt a háborús bűnösnek, fasisztának kikiáltott rabra szinte szentként tekintettek a fogolytársak. A sok üteg, igaztalan vád, nélkülözés, elviselhetetlen hideg elgyötörte, de lélekben megedzette, büntelenségének biztos tudata fogva tartói fölé emelte.

Már régen nem vád- és védőbeszégeket mondott; példázatokkal, bibliai történetekkel, egy emberséges világ reményének élesztésével öntött lelket rabtársaiba. Csontvárra fogva, hordágyon fekvő is tartása volt, sugározta magából az erőt.

– Azért gyűlölnék bennünket, mert félnek tőlünk – mondogatta. – Azért félnek, mert rossz a lelkiismeretük. Imádkozunk!

Amikor közelgett az idő, megadta magát Isten akaratának.

– Áldd meg, Uram, a gyermekeimet! Add, hogy idegen földön nyugalomra, lelki békére találjanak. Kíméld meg szeretett testvéreimet, Mariskát és Lujzát a szörnyűségekétől, hogy ép lélekkel viselhesék a rám méretett szenvedésüket süjtő terhét. Engedd, uram, hogy szülőföldemen térhessek végső nyugovóra.

Szenvedéseit és életét felajánlotta a magyar haza felszabadulásáért.

Sírja nincs. Ötezer holdnyi földjéből nem jutott neki egy maroknyi, amely betemetné.

Fejfájára – ha lenne – azt vészték volna:

*Esterházy János
1901–1957
Nyugodjék békében!*

Partmann Tibor

Térplasztika

Más személyes névmást követel az énképem. Majd írok egy verset ezzel a nyitómondatl. Arról is elmélkedni fogok benne, hogy melyik személyhez milyen ragot told a mindennapok rutinja, amikor az ember már csak térplasztikának érzi materiális önmagát a kommunikáció és a szövegértés határsávján. Persze a határsávok kényes térbeli pozíciók, így nem meglepő, ha valamelyik oldal az átlépésénél megsérül. Megesik. De persze a költői én majd e tény felismerésénél megdöbben, olyannyira, hogy talán a szemantika szó használatát is fontolóra veszi. Végül a szöveg írója, vagyis én, csendben megjegyzem, szinte alig hallhatóan – jobb híján – ezzel zárva le a verset, hogy más énképet követel a személyes névmásom.

Lábjegyzet Bóbitához

Gyermekkoromban valóságként kellett volna megélnem a meséket, hogy már korán tanuljak meg hinni. Hinni az ábrándokban, hogy az álom

díszes szarkofágja alatt esetlen mozdulataimtól nem porlad szét a valóság. Mert mit ér az álom, ha fáj? Akit a tévképzetek borostyánja sző be,

őrültnek véljük, miért? Ki önmagában hisz – ezen logika mentén – nem kevésbé nevetséges. S önmagunkban is rosszul hiszünk. Igen, már gyermekként mesékbe

kellett volna álmodnom képzeletem teremtményeit, és feltétel nélkül hinni bennük, mint Weöres Bóbitában. Mi ez, ha nem a legtisztább hit önmagunkban?

Fagykár

Az alattomos tél pár napja tavasszal bókol, kertünkben pedig a japánbirs beadja fásult derekát. Rügyet bont, holott még csak ezután következik az igazán tél. Nem is kell sokat várni, s a fagy úgy araszol fel a reszkető törzsön, ahogy a zaklató jéghideg keze egy még érintetlen combon. A hajtások a metsző, hús tenyér alatt elpusztulnak végül. Ilyen színevesztett még nem volt a kikelet, mint amilyen idén várható. Miért hiszünk mindig néhány kósza sugárnak? Miért hagyjuk, hogy már most lefagyjon rólunk egy leendő tavasz lényege?

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Cholnoky Viktor (1868–1912) író, újságíró, műfordító
Csikós Szilvia (1964) költő, televíziós szerkesztő
Döme Zsuzsa (1951) író, költő
Gerencsér Anna (1994) író
Juhász Gyula (1883–1937) költő
Juhász Kristóf (1982) író, újságíró, előadóművész
Kántor Mihály (1974) szakíró
Leczo Bence (1996) író, újságíró
Partmann Tibor (1983) költő
Simek Valéria (1953) költő
Szentmártoni János (1975) József Attila-díjas költő, író
Vöröskéry Dóra (1995) író

Várostérkép

A közeli részletek festik meg a távolról körvonalazódó egész látszatát. Ahogy ennél a városnál; a hétköznapiak talapzatának szintjéről figyelve valójában az idők végezetéig egymásnak minden irányból háttal álló kerületek hálózata, utcák, melyek nem agyonfoltozottak, csak véraláfutások, hisz naponta annyi láb tapossa őket, mint földre zuhant áldozatokat a bepánikolt tömeg, házak, amik Dormicumot szednek és otthonnak álmodják magukat, műemlékek, amelyek tényleg csak mű emlékek, emberek, bennük igazi fakuló emlékekkel olyanokról, akik elvesztek a részletekben, azóta sem találják őket... sem önmaguk... közről polaroidokra szorítható atmoszféra, távolról légszomjas élettérre szoktatott szorongás.

Csikós Szilvia

Székek

székek, székek, ti rozogák, ti szépek – lepihen, leül valaki rátok

gondoltok rá, vagy csak türelmesen vártok: majd a télbefáradt

tavasz letelepszik s fényes, könnyű, lányos testét megtartjátok.

Emlékek háza

Simek Valéria

Kérdőjelek

Tudod, most szerettem volna eltévedni ebben a nagyvárosi forgatagban. Annyiszor álmodtam azt, hogy segítséget kértem a hazavezető úthoz. Bekerített a csönd, és nem csitulnak az emlékekkel teli mindennapok. Megyek, jövök, mint az évszakok, nincs maradásom. Itt járt, itt hagyott mindent. Az összebújó évtizedeket, jókedvet, az örvénylő kérdőjeleket. Az összekevert világot.

Beszivárgott

A külvilág beszivárgott, szavaid feltorlódtak, mint a jégtáblák. Nem bírtad a terhet, meghajoltál a rád terpeszkedő súly alatt. Mosolyodban akartam fürdeni, szembe nézni arcoddal, amiből olvastam. Mértékért kutattam az esti imádságok, ropogó hasábok csendjében.

Az élet papírhajója (illusztráció Fodor Veronika Legendák a Pannónia gőzhajóról című könyvéből, Holnap Kiadó, 2016)

A KOLERA

Megijedni nem kell, mert az oktan ijedelem a legnagyobb ellen-sége a bölcs félelemnek, de azért jó, ha már most szárazon tartjuk a puskaporunkat és mentül szorgalmasabban mosogatjuk a kezünket. Nem Pilátussal, hanem valamelyes karbololdat hozzáöntötte vízzel, mert kezd Décsi Imrének, a mi Florestanunknak a klasszikus és minden iskolaosztály falára feltétlenül kifüggesztendő aforizmája kiterjedtebb értelemben is aktuálisvá válni: „Akinek tiszta a keze, az nem hül meg”. Úgy kell szétterjeszteni, még általánosabbá tenni ezt az igazságot, hogy: akinek tiszta a keze, arra nem ragad rá semmiféle baktérium okozta betegség. Különösen pedig nem az a sárga rém, amelyik most közeledik kelet felől és – ismétlem, nem kell megijedni – egy hét múlva egészen bizonyosan itt lesz már Budapesten is. [...]

De miután a kolera éppen úgy tisztára csak az osztálynyomor révén kaphat hatalomra, mint ahogy a tüdővésznek az igazi oka nem a baktérium, hanem a mai társadalmi rend – tehát ne csináljunk most szociálpolitikát, hanem beszéljünk magáról a tárgyról, krónikás-feladatunk szerint a témáról.

A téma pedig most a muszka veszedelem, amelyik, bármit tegyünk is, feltétlenül ide fog szakadni hozzánk.

Azokban a napokban történt, amikor a Janszky-féle tüntetésekre Rudolf királyfi halála öntötte rá a búbánatnak minden hullámot elcsillapító olaját, hogy a lapokban, a „Táviratok”-nak senkitől nem olvasott rovatában megjelent egy kurta, apró betűvel szedett kis hír, hogy Péterváron kitört az influenza-járvány. Ez 1889-ben, azt hiszem, februáriusnak az elején volt. Akkor itt nálunk az influenzának még a nevét is csak az ismerte, aki a nagy oktatómesternek, annak az embernek, aki mindent tudott, éppen úgy, mint Rengeteghy Ottó, tehát pont olyan élhetetlen volt, mint Rengeteghy Ottó, Jókainak elolvas-ta a Névtelen vár című regényéből azt a fejezetet, amelyben Cambray vicomte-ot megöli az orosz nátha. Az influenzát teljesen Oroszország belügyének tekintettük és még csak annyi ügyet sem vetettünk rá, mint például a krimi háborúra, amelynek okáért – kellemetes viztszolgálatképpen 1849-ért – megfigyelő hadsereget állítottunk a holcisi határra.

Az influenza elbujt a borgisz-kompressz táviratok közé és egy hét múlva fellendült a zsebkendőipar Budapesten. Elkezdtünk tüszögöni, sőt prüszkölni, a bronchusainkba belopózkodott a Szahara homokjánál égetőbb szárazság, a csontjainkba a villámvonaglász fájdalom,

amely élesebb, mint a tatár nyila. Itt volt és belénk gyökerezett az influenza. Annyiból okos dolog volt tőle, hogy az orvosok még tíz esztendővel ezelőtt is rája tudták keni, mint vaját a kenyérre, a „letális kimenetelt”, amikor sehogy sem akart szukcedálni a diagnózis.

Ma már ebben a tekintetben jobban vagyunk, mert itt van a vakbél-gyulladás és az ütőer-elmesezés, akik szintén vannak olyan jó fiúk, hogy a boncolásnál rájuk lehet fogni mindent. Az influenzát divatjamúltá tette ez a két nem ragadós betegség, ellenben a kolera úgy látszik, soha sem megy ki a divatból, olyan, mint a krinolin, amely hol így, hol amúgy, hol acélbordában, hol pedig a szoknyaszorításig igaz természetben mint a feminizmus legkidom-borodóbb cáfolata tér vissza.

De ne beszéljünk „quibusdam rebus aliis”, hanem ragaszkodjunk szoroson felvett tárgyunkhoz, a kolerahoz. Tudniillik, ha az olvasónak is kedve van ehhez.

Fogatlanabb rém ma már a kolerránál csak a pestis. A mai eszünkkel, a mai körömkeféinkkel és a víznek, a csodatévő víznek – nem belső használatról beszélek – a mai nagy hozzáférhetőségével el sem tudjuk képzelni, hogy alig pár évszázaddal ezelőtt a pestis olyan országgrázó borzalmakat tudott elkövetni, hogy a legszebb haldoklásvonalak tablójára

ihlette rá azt az olasz piktort, aki miattam lehetett Rafael is, de bizonyosat csak annyit tudok róla, hogy nem tudom bizonyosan, hogy ki volt.

A pestis ma már egy lehetetlen ember, olyan letört hajdanúr, mint akit kigolyóztak a kaszinóból. Trisestben is, Hevicsevóboban is tüstént nyakoncsipik és lokalizálják, mert csak a testi érintkezés révén terjed. Az influenzát, a tüdővész, a bronchusok hurutját, sőt talán még a margueritnek is nevezett trachomát is maga a levegő szíveskedik közvetíteni, de a pestistől is, a kolerrától is megvonja a szabad postai szállításnak eme jogát. Ezek a bogarak, már hogy a bacillusok, akik gombák ugyan, de akiket lamarcki panteizmussal bogárnak érez vagy sejt a ma emberének az átlaggon-dolkozása, nem tudnak mászni a levegőn. Csak a szilárd materiának, főképpen pedig az emberi testnek az érintkezésével terjedhetnek tovább.

Azért a székesfővárosunkba matematikai bizonyossággal ellátogatandó kolera ellen könnyű a védekezés. Csak két jó szokásról kell leszokni és két rossz szokásra kell rászokni. A jó szokások egyike a kézfogás, a másik pedig a csokolódzás. Mind a kettő az eszkimó orrösszedörgölésnek még ma is közöttünk élő csökevénye. Különösen a gyermekcsokolás az, amire nem is lehet ma már igazabb szót mondani, mint: büntény.

Cholnoky Viktor

A két rossz szokás közül pedig, amelyekre rá kell szoknunk, az egyik az, hogy evés előtt is, evés után is mindig megmossuk a kezünket, a másik pedig az, hogy ne együnk semmiféle olyan ételt, ami a megehető-sége előtt ki nem állta azt a melegségfokot, amelyet Réaumur – csak a francia tudományész logikája tudja, hogy miért – éppen nyolcvan fokban határozott meg. És akkor lecáfóldik a berhidai költő, aki ezernyolcszázharminckettőben, a nagy kolera-járvány idején ekként énekelt: „Mit vi-gyorgosz, te bohó, por fedi testedet ó, téged is elseper a lengedező kolera”.

A kolera nem lengedez, hanem mászik. Rablóbarlangja az emberi köröm apró bolthajtása alatt van, majálist pedig a nyers vagy félig főtt ételeken tart.

De azért nem kell mindjárt az egész világot szanatóriumnak nézni. Egy kocka Gervaisimperial, egy pohár pincehidegségű csopaki, egy az előszoba bizalmas félhomályában ellopott kézcsoék meg nem árt akkor sem, amikor már az ösz-szes járványkórházak riportertársaim helyes beszéde szerint színül-tig telve vannak koleras beteggel.

A hidegvér és a tiszta köröm egészen biztos két védekező mód a kolera ellen.

(In Cholnoky Viktor: Kaleidoszkop, Élet Irodalmi és Nyomda Részvény-társaság, 1914)

pályázat

„EGY VÉRBŐL...” - GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI DRÁMAPÁLYÁZAT

„– Mondd el hát Bagirának a dzsungel varázsigeit, amelyekre ma tanítottalak.

– Kiknek a varázsigeit? – szölt Maugli, örvendve, hogy fitogtathatja tudományát. – A dzsungelben sokféle nyelv van, és én ismerem valamennyit.

– Mind kevés az, amit ismersz, egy cseppet se sok, – szölt Balú. – Látod, Bagira, a tanító hiába vár köszönetet. Soha kis farkas el nem jött még, hogy megköszönje az öreg Balúnak, amit tanult tőle. Halljuk hát a vadásznép igéjét – nagy tudós.

– Egy vérből való vagyok veled, – szölt Maugli, úgy hangsúlyozva a szavakat, ahogy vadászat közben szokták valamennyien.

– Helyes. Most a madarakét. Maugli ismételte a mondatot, fittyentve a végén, mint a kánya.

– Halljuk még a kígyókét is – szölt Bagira.

Teljességgel leírhatatlan sziszte-gés volt a felelet; azután rúgott egyet Maugli hátrafelé, össze-csapdosta tenyerét, tapsolva önmagának, s felugrott féloldalt Bagira hátára; amint elhelyezkedett, dobolni kezdett sarkával Bagira fényes bőrén s torzabbnál torzabb arcokat vágott Balúra.

– Rajta, rajta! Ezért aztán érdemes volt eltérni egy kis verést is, – szölt a barna medve gyöngéden. – Eljön az az idő, amikor hálával fogsz rám visszaemlékezni.

Azután Bagirához fordult s elmondta neki, hogyan kérte a varázsigeit elmondására Hathi-t, a vad elefántot, aki minden efféle tud, s hogyan vitte el Hathi Maugli-t a mocsárhoz, hogy a kígyók igéjét megkérdezze egy vízi kígyótól, mert Balú nem tudta ezt kiejteni, s hogy meg van most védve Maugli minden baj ellen a dzsungelben,

mert sem kígyó, sem madár, sem más állat nem bántja őt.

– Nincs mit félnie senkitől sem – fejezte be Balú, nagybüszkén végigsimogatva vastagbőrű gyomrát.”

Rudyard Kipling: A dzsungel könyve. Fordította Mikes Lajos. Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R. T. Könyvkiadó vállalata, Budapest, 1923

Száz esztendővel ezelőtt szétperdültek a gyöngyök... és a göröngyök. Össze lehet-e szedni őket, vagy az idő – a feledés – feneketlen zsebében tűnnek el örökre? A gyermek játszik és figyel, a felnőtt emlékezik és mesél, hogy azután a gyermekből is emlékező felnőtt lehessen. Vajon, hogy érintette az akkori gyermekeket a gyöngyök, szüleiket-nagyszüleiket a göröngyök szétpergése? Lehet-e, kell-e, tudunk-e erről beszélni/mesélni a gyermekek nyelvén – a gyermekeinknek – a színpadon? Úgy gondoljuk, lehet, kell tudnunk!

Idén a magyar kultúra napján a Magyar Teátrumi Társaság, a Békéscsabai Jókai Színház és a Petőfi Irodalmi Ügynökség gyermek- és ifjúsági drámapályázatot hirdetett magyar nyelvterületen alkotók számára. Pályázhat korhatár nélkül bárki. Az elbírálás során előnyben részesítik azokat a műveket, amelyek a nemzeti összetartozás érzetének fontosságát erősítik. A kiírók a drámai alkotások mellett bábszínházi darabokat is örömmel fogadnak.

Apával a lertben (illusztráció Farkasházi Réka Életmesék című kötetéből, Helikon Kiadó, 2019)

A beérkező pályázatokat az előválogatást követően a kiírók által delegált háromtagú szakmai zsűri bírálja el.

Első díj: 2 000 000 forint

Második díj: 1 000 000 forint

Harmadik díj: 500 000 forint

Az első helyezett pályaművet a Békéscsabai Jókai Színház már a 2020-as őszi évadban műsorra tűzi.

Az előzsűri által kiválasztott rövidlistás pályázati művek szerzőivel a Petőfi Irodalmi Ügynökség egyszeri közzétételi szerződést

köt. Amennyiben az így közzétett műveket leszerződne bármelyik magyar színház, az ügynökség vállalja, hogy kiközvetíti az igényt a szerző felé, és szükség esetén jogi és adminisztrációs segítséget nyújt.

Pályázati határidő: 2020. június 4., a nemzeti összetartozás napja.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük benyújtani:

Postai úton: Békéscsabai Jókai Színház

5600 Békéscsaba, Andrassy u. 1–3. Elektronikus úton:

jokaiszinhas@jokaiszinhas.hu

Anyaminden (illusztráció Boldizsár Ildikó Az igazi karácsony című könyvéből, Kolibri Kiadó, 2017)

ÁTÉLHETŐ TÖRTÉNELEM

A történelmi regény, történelmi fikció az irodalmi műfajok királynője, ha maradéktalanul jól csinálják. Ha közepszerűen csinálják, és billeg a korona a nemes fejen, úgy is mély-séges szellemi élvezet a múltban bolyongani a tudományos tények, a kollektív emlékezet, a szerzői fantázia és saját képzeletünk segítségével. Hiába viszi túlzásba például a nagyipari lektűríró, Ken Follett az akciót (három oldalanként szex, erőszak vagy nemi erőszak) *A katedrálisban*, a középkori angol helytörténet, építészet-, egyház- és mentalitástörténet izgalmas látatása vitathatatlan érdem. Hiába unalmasak az elbeszélő főhős valamósos monológjai önnön kiválóságáról Robert Merle *Francia törtérijában*, a regényfolyam a hugenotta vallásháborúk idejének szintén részletes (különös tekintettel az orvoslástörténetre), örökbecsű krónikája. Hiába válik egyre monotonabbá regényről regényre Mika Waltari hőseinek melankóliája, mizantrópiája, élet- és nőundora, az évszázadokon átívelő empátiát és bölcsességet látva fejet hajtunk előtte. Persze ez ízlés és főleg életkor dolga. Személyes kedvencem a nemzetközi szinterről Maurice Druon *Az elátkozott királyokkal*, hazánkból pedig Kodolányi János, aki az Árpád-kor magyar nyelviségének (lehetetlen – vagy mégsem?)

visszaadásával folytatott páratlan kísérleteket a *Julianus barátban*, *A vas fiaiban* vagy a *Boldog Margitban*. A nyelvi játék persze ingyecnek való élvezet – ha a mostani fiatalok többségéhez keressük az utat, olyan szerzőt válasszunk, aki mai nyelven szól az olvasóihoz. Mint Gál Vilmos, a *Báthory – A korona ára* szerzője.

A kenyerét egyébként történész-ként kereső író saját kedvenc olvasmányából merít, a ma (Bán Mór munkáit leszámítva) szinte nem létező történelmi-ifjúsági regényekből, mint például a tini szereplőket felvonultató *A Vöröstorony kincse* Hollós Korvin Lajostól, de hatással volt rá Passuth László (ő is írt regényt Báthory Istvánról, amit írás előtt Gál szándékosan nem olvasott el), a *Rákóczi hadnagya* Barabás Tibortól, vagy Gárdonyitól a halhatatlan *Egri csillagok*.

A *Báthory* koncepciója olvasóbarát: az ismert történelmi alakokat alulnézetből látjuk, többségükben fiatal szereplők szemével. Az ő vágyaik, küzdelmeik, szerelmeik, lovagi vagy orvosi tanulmányaik és előmenetelük viszik előre a cselekményt a történelmi szükségszerűségek és disznóságok sodrásában. És persze mindnyájuk sorsa kellőképpen fordulatos, titkokkal, csel-szövvel és ármánnyal fűszerezett. Báthory Istvánt ritkán pillantjuk

meg, a regény nagy részében afféle titkos mozgató (akár csak az egész korabeli Európa hatalmi egyensúlya törököstül, németestül, franciástul, tatárostartul). Amikor mégis, markáns és masszív a figura – Gál nehéz döntésektől nem visszariadó, tanácsot kérni és megfontolni nem szégyellő, becsvágyó, de bölcs belátással is bíró szellemi-katonai vezetőt skiccel föl, akit jól dokumentált (rendszeresen levelezett külföldi orvosokkal mániásan vizsgált testi állapotáról) hipochondriája hoz emberközbe. Gál a történész-kutató alaposágával és a valódi író játékos, könnyed gesztusaival mutatja be címszereplőjét – például a lovakhoz és az öltözködéshez való, uralkodói személytől szokatlanul féloldalas hozzáállásával: hősünk ugyanis, ha nem épp reprezentatív eseményen vesz részt, egész igénytelenül öltözködik, miközben lószerszámra vagyontokat költ.

Magyar történelmi regény talán még nem is merült el ennyire a kororvostudományában, mint a *Báthory*. Két doktor főhős is akad, akár Merle említett regényfolyamában, azonban Gál fegyelmezetten tartózkodik a túlhömpölygetett epikától, ha már egyszer elhatározta, hogy az ifjúságnak fog mesélni.

Kedvenc jelenetem, amikor az orvosnak tanuló hős épp a fejedelmi udvarban túszerként féltelenke-

dő Balassi Bálint fejsebét próbálja ellátni: „...Mózi az efféle sebesülésekhez használt pengeéles kését ecetbe mártotta, majd se szó, se beszéd nekilátott a seb felnyitására. Balassi felordított fájdalomában, és teljes erejéből sípcsonton rúgta Mózes, akinek könnybe lábadt a szeme a fájdalomtól.

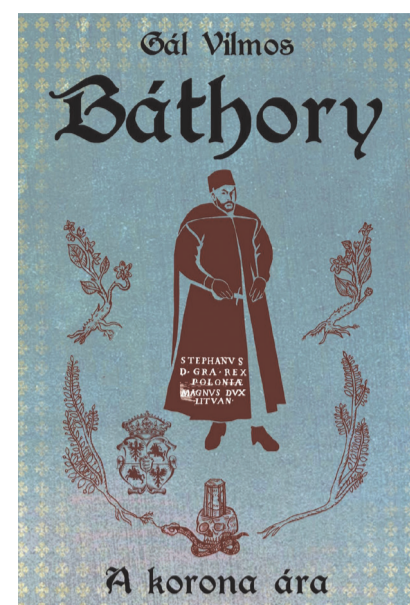
– Az anyád úristenit, kirurgus! – üvöltötte az ifjú vérben forgó szemmel. – Miért nem szóltál, hogy máris elkezdted? Szarevők vagytok mind, és hullagyalázók!

[...] Néhány perc elteltével Mózes folytathatta munkáját, szerencsére közben a lenyelt alkohol kezdte tompítani Balassi érzeit.

Mózi a felnyitott sebből akkurátusan kinyomkodta az összes váladékot, majd ecettel kitisztította a sebet. Az ifjú főnemes erőteljesen káromkodott közben, sőt egy ízben újra megpróbált belerúgni a tudakosba, de az már számított erre, és ügyesen kitért előle. Az ecet után gyógyfüves főzettel is lemosta a jókora, Balassi homlokától feje búbjájig tartó kardvágást, amely csupán azért nem oltotta ki az életét, mert a kard pengéje kifordult vágás közben, így aztán szerencséjére kemény koponyáján megcsúszott.”

Az érzékletesség és lendület a könyv vége felé török meg kissé: a lengyel királyválasztás előkészületei, a komplikált politikai-jogi helyzet

Juhász Kristóf

szénátussal-szejmmel bizony próbára teheti az addig párbajokkal, lovas üldözésekkel, gyilkossággal, erotikával elbódított olvasók türelmét. De egyrészt a könyv egésze (és a készülő folytatás) kedvéért ennyit mindenki kibír, másrészt, ha vannak még hozzám hasonló, polonofil olvasók a Kárpát-medencében, akik polcán díszhelyen van Henryk Sienkiewicz, és álmukban kozák bajszuk nő vagy három fejet vágnak le egyszerre, mint a *Tűzzel-vassal* hősei, annak a lengyelországi rész is ugyanolyan élvezetes lesz, mint a többi.

Gál Vilmos: *Báthory – A korona ára*. Rézsong Kiadó, 2019.

SZIMONIDESZ HAJNALKA:

Gimnazista koromban szobrász akartam lenni, és hallani sem akartam másról, pedig sokan akartak lebeszélni, illetve segíteni abban, hogy valami „rendes” szakmát tanuljak. A Képzőművészeti Főiskola szobrász szakára akkor nagyon nehéz volt bekerülni, öt embert vettek fel több száz jelentkezőből, én nem voltam benne az ötben. Ettől függetlenül az alkotótevékenység mindig jelen volt az életemben. Szabadúszó

művészként olajjal kezdtem festeni és ez nagy szabadságot jelentett a művészi önkifejezésben.

Családot alapítottam, három gyermekem született, és egy év-tizedig a gyerekeim nevelése volt elsődleges az életemben. Mára önálló felnőttek, így napi fő tevékenységem a rajzolás, festés, egyéb alkotómunka.

Első diplomámat az Apáczai Csere János Tanítóképzőn (szociálpedagógia), a másodikat az ELTE Savaria Egyetemi központ

vizuális kultúra-rajz szakán szereztem. A szombathelyi művészeti karon két kiváló művésztanár, Tóth Csaba Munkácsy-díjas festőművész és Tóth Lívia textilművész rendkívül nagy támaszt jelentettek számomra. Személyiségük, emberségük, művészetük és barátságuk mai napig erőt, inspirációt, tartást kölcsönöznek. Támogatásuk, törődésük hozzásegített a lényegtelen és a tartalom átírásához, vizuális megjelenítéséhez és elsősorban ahhoz, hogy higgyek magamban.

A mesék illusztrálása jóval később kezdődött, mint a festészet – az Aranyvackor pályázat indí-

totta be a művészeti tevékenységemnek ezt az oldalát. A meseillusztrátori létemet tehát 2007-től datálom, azóta töretlenül ezzel foglalkozhatom.

Gimnazista koromtól számos helyen volt egyéni és csoportos kiállításom, például Ráckevén a Savoyai-kastélyban, Badacsonyan az Egry József Emlékmúzeumban, Budapesten a Petőfi Irodalmi Múzeumban és az ország legtöbb nagyvárosában. Az Alkotóművészek Ráckevéi Egyesülete tagjaként is rendszeresen veszek részt csoportos tárlatokon.

A rajzokat elsősorban gouache technikával és akrillal készítem akvarellpapírra – nagyon időigé-

nyes, nagy precizitást igénylő technika, ugyanis a javítási lehetőség csekély. Számítógépes rajzprogram alkalmazása a rajzok nyomdai előkészítésében kap csak szerepet.

Mindig magamnak rajzolok – addig formálok a kompozíciót vagy figurát míg, azt nem érzem egy rajzról, hogy én vagyok, vagy legalábbis valamelyik része egy velem. Szerintem csak ettől lesz hiteles, azonban szeretnék nem csak megjeleníteni egy-egy szövegrészt, hanem olyan rajzokat készíteni, ami valami módon önálló életre is kel és a gyerekek, felnőttek, akik megnézik a rajzokat, a formák, hangulatok, a kompozíció és színek által örömet, megnyugvást élhetnek át. Valamit üzen az illusztráció, reményeim szerint ez az üzenet boldogsággal tölti el a szemlélőt.

A félelem (illusztráció Klausz Ildikó Kék hegyek meséi című könyvéből, 2019)

Szívajgás

hamuban sült pogácsa

A KÖNYVTÁROS

„Gombóc Artúr leszállt, fogta a bőröndjeit, és búsan nézett az elrobogó vonat után. »Haj! Haj!« – sóhajtozott. – »Hogy jutok én Afrikába?«” – Panka az olvasásnál csak a hangos olvasást szeretete jobban. Olyankor nem egyszerűen Panka volt, aki bekéredzke-dik mások világába, hanem a kövér madár, aki már nem tud repülni, a leghatalmasabb kislánykirálynő, és a róka, aki arra vár, hogy megszeli-dítsék.

– Afrikába? – Lépett apa a szobába. – Ha Afrikában akartál ünnepelni, hamarabb kellett volna szólnod. – Panka ágyához lépett táncolva, bohóckodva, úgy, ahogy csak az apák tudnak, amikor nagyon boldogok, és a kislány fejére nyomott egy színes papírcsákót. Felvette Panka ágyáról a könyvet és becsukta. Pankának fontos volt, hogy a könyveket mindig becsukják, ha épp nem olvassák őket. Könyvjelzőt, azt lehetett használni – persze csak valami laposat –, ám számfülről vagy bármilyen gerinctörő kötet-hasrafektetésről szó sem lehetett. Természetesen azonban az a legjobb, ha az ember megjegyzi az oldalszámot. Micsoda remek agytorna! – A születésnapodon szórakoznod kell, csak egyszer van egy évben!

– Én szórakozom. – Panka a kötetért nyúlt, de apa összefűzte ujjait, és táncba hívta a kislányt. Valamilyen indiántáncot lejtettek, ezen a kontinensen egészen biztosan senki sem látott még olyat.

– Persze, de ma máshogyan kell, mint az év többi háromszázhatvannégy napján. Lassan kész a pizza. Mikor jönnek a barátaid?

Panka csak mélyen hallgatott, hajlongott, nyújtzkodott és riszált tovább. Nem mondhatta meg apának, hogy egészen biztosan senki sem jön el a születésnapjára a tegnapi történetek után. Nem átlagos péntek volt, a Nap sütött, mert tudta, hogy hétvége jön, a

menzán milánói volt, mert az iskola nyilván hallotta, hogy másnap lesz Panka születésnapja, és az a kedvence, és tesiorán is végig csak játszottak. Minden remekül alakult, míg a tanító bácsi ki nem adta a feladatot, azt a bizonyosat. Mi leszek, ha nagy leszek? Minden évben megkérdezik, csak néha rajzolni kell, néha barkácsolni, néha meg fogalmazást írni. Panka papírra is vetette, hogy ugyan még messze van, de amint felnő, könyvtáros válik belőle. A többiek pedig kinevették. A könyvtárosok nem felnőttek, hanem öregek, csak szürke kardigánt hordanak, így Pankának ki kell dobnia a kanárisárga dzsekijét, és büdös könyvszaguk van, ezt mondták. Ugyan Panka nem tudta, milyen a büdös könyvszag, mert amilyen köteteket eddig ő szagolt, azok mind illatoztak – papír-, festék- és kalandillatuk volt –, de elsírta magát, mert nem akart öreg, szürke és büdös lenni. Az osztálytársai pedig nem akartak egy könyvtárossal barátkozni.

– Szerintem megehetjük négyen a pizzát – mondta halkan. Régen is mindig négyen ünnepeltek, miért ne lehetne idén is? Apa abbahagyta a táncot, épp egy igen bonyolult, bokamegnyalós mozdulat felénél. Már mondott volna valamit, mikor csengettek. Panka izgatott lett, mert persze jó volna négyen megenni a pizzát, de még jobb lenne öten vagy hatan, vagy akár még többen. Leszaladt az előszobába, és félrelökte a testvérét, aki próbált ajtót nyitni.

– Majd én – kiáltotta, és felrántotta a bejárati ajtót. A küszöbön egy kislány állt, akit egyetlen szóval lehetett jellemezni: lila. Lila szoknyát, topot és szandált viselt, a bal kezében egy fehér plüssmacska volt, lila masnival a fején, a jobb kezében egy lila ajándékszatyor, a nyakában pedig egy hosszú, tollas boa. A boa vége lelógott a földre, és

Vöröskéry Dóra

néhány, természetesen lila tollat elhullajtott a járdán. Lilla Panka osztálytársa volt, és ő nevetett tegnap a lehangosabban.

Egy autó dudált néhányat és elhajtott, Lilla pedig integetett neki.

– Anyu hétre jön értem. Addig fel kell vágnunk a tortát. – Lépett be a házba Panka mellett. A plüssmacskát beállította a cipőtartóba, mintha egyértelműen oda tartozna, és hangosan köszönt. – Kezit csókolom, jó napot kívánok, szia, Bálint! – rebegtette szempilláit Panka testvére felé.

– Miért vagy itt? – Panka nem értette, Lilla sosem beszélt senkivel az osztályban.

– Szeretem a tortát. – Lépett még beljebb. – Lesz torta?

– Epres.

– A kedvencem.

– Miért nevetél ki tegnap? – Panka nem szokott ilyen bátor kérdéseket feltenni, de úgy érezte, Lilla mellett neki is határozottnak kell lennie, és hát születésnapja is volt, mikor legyen bátor, ha nem a születésnapján.

– Mert vicces dolgot mondtál – kuncogott ismét. – A testvéred kézilabdázik, ugye?

– Igen.

– Kár. – Lilla bement az ebédlőbe, és leült a család mellé, mint ha ő épp úgy ide tartozna, mint a plüssmacskája a cipőtartójukba.

Panka nem értette, hogy Lilla miért van itt, hogy miért nevette ki tegnap és ma is, de aztán észbe jutott, hogy ő mi szeretne lenni, ha felnő. Focistafeleség, mondta, és az egész osztály nevetett, még jobban, mint később Pankán. De Lilla nem sírt, ő is velük kacagott, ahogy előző évben is, amikor még traktorvezető akart lenni.

Ugyan csak öten voltak, de a pizza még sosem volt olyan zamatos, a torta olyan édes és az este olyan vicces, mint Panka nyolcadik születésnapján, amikor életében először olvasás nélkül is elaludt.

Könyvtárban (illusztráció Harcos Bálint Dorka és az elgurult gömb című könyvéből, Pagony Kiadó, 2019)

Kedves kis és nagy olvasóink, kedves gyerekek és felnőttek!

Születésnapot ünneplünk ma, méghozzá az elsőt: pontosan egy éve, 2019 márciusának első lapszámában indult a *Hamuban sült pogácsa* nevű gyerekirodalmi rovatunk.

Amikor elvállaltam a rovat szerkesztését, tudtam, hogy nagy kaland lesz: tudtam, hogy lesznek kínládások, csalódások, átvirrasztott éjszakák, megírandó cikkek és megválaszolható levelek, tudtam, hogy hibázni is fogok, olykor megijedek, rosszul reagálok, és tudtam, hogy lesznek boldog pillanatok, sikerek, örömök, ujjongások, értékes találkozások, új barátságok. Azt is tudtam, hogy fontos számomra a gyerekirodalom, hiszek benne, tenni szeretnék érte, de arra nem számítottam, hogy ennyire a szívemhez nő a rovat. Nem számítottam rá, hogy ennyire megélem majd, ennyire elköteleződöm mellette. (Ezért külön örömmel tölt el az is, hogy a rovat első születésnapját a saját születésnapommal egy napon ünnepelhetem.)

Köszönöm szépen, hogy velünk voltak és voltatok. Köszönöm, hogy velünk ünnepeltek. Majszoljuk továbbra is együtt a hamuban sült pogácsát!

Szeretettel
Ágoston Szász Katalin,
a gyerekirodalmi rovat szerkesztője

Ujj a lap alatt

CÉGES UTAZÁS

A tudományos-fantasztikus történetek egyik kedvelt visszatérő muma a végtelen erőforrásokkal rendelkező, befolyásos és természetesen gátlástalan nagyvállalat. A sokszor jóságos, emberbaráti imázs mögé bújt kizsákmányoló üzleti entitások mind a közönséget, mind a saját dolgozóit semmibe veszik, ha azok éppen nem szolgálják az érdekeiket. A természeti források kizsákmányolásának etikai kérdése soha sem állhat a nyereségük útjába, ahogy gazdasági erejükkel a nemzetállamok kormányait is képesek térdre kényszeríteni. Ez a kedvelt motívum ugyanúgy visszatért William Gibsonnak, a cyberpunk irodalom úttörőjének regényeiben, mint Philip K. Dick paranoid novelláiban. Az irodalom mellett a fantasztikus filmek is előszere-ttel nyúlnak hozzájuk, elég ha a *Szárnyas fejedelmű* rabszolgákat gyártó Tyrell Corporationre, a *Robotzsarut* megalkotó OCP-re vagy az *Alien*-filmek arctalan Wey-

land-Yutani kolonizáló társaságára gondolunk.

Ezek után semmi meglepő nincs abban, hogy a fantasztikus videójátékok is gyakorta alkalmazzák őket, leggyakrabban a legyőzendő háttérhatalom szerepében. Ahogy a nemrég nálunk is bemutatott *Outer Worlds* készítői, úgy a *Journey to the Savage Planet* alkotói is úgy döntöttek, hogy a szokásos sötét ábrázolás helyett inkább szatirikus lenscén keresztül láttatják a világban uralkodó cégeket. Ennek jegyében lett a *Journey to the Savage Planet* főhőse a Kindred Aerospace alkalmazottja, mely a csillagközi felfedezéssel foglalkozó társaságok listáján nem az első, nem a második, de nem is a harmadik legsikeresebb cég. Az *Outer World*shöz hasonlóan ebben a világban sem állami finanszírozás áll az új világok gyarmatosítása mögött. A megavállalatok egymással versenyezve igyekeznek terjeszkedni a csillagok között, és amelyik társaság elsőként teszi a

lábát egy planétára, az rendelkezik felette – legyen szó kolonizálásról vagy nyersanyag kitermelésről. Ezzel a feladattal küldenek bennünket is az AR-Y 26 felfedezésére.

Sóher munkaadónk amellet, hogy egyedül indított minket útra, költségvetési nehézségekre hivatkozva bolygómérnöki felszerelést sem adott nekünk. Egyetlen 3D-nyomatotól kapunk, amellyel a bolygón összegyűjtött nyersanyagokból készíthetünk majd felszereléseket magunknak. Ezután már szinte rezignáltan konstatáljuk, amikor a célpontonál közlik, hogy az űrhajónk csak az odaútra elegendő üzemanyaggal volt feltöltve. A cég szóvivője szerint ha haza is akarunk térni, akkor szintén a planétáról kell majd kinyernünk a visszaúthoz szükséges energiát. Megnyugtató, hogy ha ez nem áll módunkban, akár ott is maradhatunk. Persze közben ne feledjük a kutatásainak eredményeit a munkaszerződésben meg-

állapított rendszerességgel küldeni.

Abszurd helyzetünkön túllépve minden nagyobb csinnadratta nélkül rögvést nekiláthatunk a bolygó feltárásának. A világot rengeteg színes és mókás élőlény népesíti be, melyek között egyaránt találunk barátságosat és el-lenségeset. Értelmes életnek az egyetlen nyoma, a távolban magasodó tornyok, melyek eredeti lakói láthatólag mára elköltöztek vagy kihaltak. A felfedezhető vidék tekintélyes méretű, bár egyes részei a megfelelő fejlesztések hiányában a játék elején még nem elérhetőek. Emellett a nehezebben megközelíthető területeknél – melyekből akad bőven – bizony minden ügyességünkre szükség lesz, hogy ugrálva elérjük a célunkat. Ez könnyen frusztráló élményt is eredményezhetett volna, ám a készítőknél mégis sikerült ezeket az epizódokat egy könnyen elsajátítható módon megvalósítani. Amikor pedig később szert te-

szünk a kilóhető csáklóra, a játék szédítő magasságai is megnyílnak előttünk. Reflexeink mellett az elménket is köszörülnünk kell, a korábban itt élt értelmes lények hátrahagyott relikviái – melyek a fejlődésünkhöz elengedhetetlenek – okos fejtörők mögé vannak rejtve. Sajnos a bolygón élő ragadozókkal előbb-utóbb meggyűlik a bajunk, így a békés felfedezést helyenként összecsapások is tarkítani fogják.

A világ rajzfilmes esztétikájú kiállítása már első pillantásra is segít abban, hogy a *Journey to the Savage Planet*et egy könnyed játékként azonosítsuk, a teremtmények olykor gyerekes megnyilvánulásai pedig csak tovább erősítik ezt a képzetet. Amennyiben akad játszótársunk, akár ketten, egymással együttműködve is nekiveselkedhetünk a AR-Y 26 felfedezésének.

(*Journey to the Savage Planet*. Platformok: PC, PlayStation 4, Xbox One)

Kántor Mihály